

Sygn. akt VII U 2289/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 17 lutego 2014 r.

Sąd Okręgowy w Gdańsku

VII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA w SO w Gdańsku Ewa Downar-Zapolska

Protokolant: st. sekr. sądowy Małgorzata Wronkowska

po rozpoznaniu w dniu 10 lutego 2014 r. w Gdańsku

sprawy W. W.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G.

o prawo do emerytury

na skutek odwołania W. W.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G.

z dnia 23 sierpnia 2013 r. nr (...)

I. zmienia zaskarżoną decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w G. i przyznaje ubezpieczonemu W. W. prawo do emerytury od 26 lipca 2013 i ustala, że organ emerytalny nie ponosi odpowiedzialności za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji

II. zasądza od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w G. na rzecz W. W. kwotę 60zł (sześćdziesiąt złotych) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego

Sygn. akt VII U 2289/13

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 23 sierpnia 2013 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G. odmówił ubezpieczonemu W. W. prawa do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym z tytułu pracy w szczególnym warunkach z uwagi na niespełnienie warunków nabycia tego prawa, przewidzianych przepisami ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. 2013. r. poz. 1442 ze zm.), dalej: ustawa. Organ rentowy nie uwzględnił ubezpieczonemu pracy wykonywanej w szczególnych warunkach w okresie od dnia 01 stycznia 1985 r. do dnia 31 maja 1991 r. oraz od dnia 01 sierpnia 1994 r. do dnia 31 sierpnia 1996 r. w ramach zatrudnienia w (...) sp. z o.o. w K. – bowiem z przedłożonej dokumentacji w ocenie pozwanego nie wynika, aby praca w warunkach szczególnych wykonywana była stale i w pełnym wymiarze czasu pracy przy stanowiskach robotniczych wymienionych w wykazie (k. 75 akt rentowych i k. 12 akt sprawy).

Odwołanie z dnia 20 września 2013 r. od powyższej decyzji pozwanego organu rentowego wniósł ubezpieczony W. W., wnosząc o zmianę decyzji i przyznanie mu wnioskowanego świadczenia, ustalenia iż praca w spornym okresie była

wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy w warunkach szczególnych, a także o dopuszczenie dowodu z zeznań świadków na okoliczność rodzaju u charakteru wykonywanej przez niego pracy (k. 2-4 akt sprawy).

W odpowiedzi z dnia 29 października 2013 r. na odwołanie ubezpieczonego pozwany organ rentowy wniósł o jego oddalenie, podtrzymując stanowisko wyrażone w zaskarżonej decyzji (k. 16-18 akt sprawy).

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

Ubezpieczony W. W., urodzony dnia (...), w dniu 08 sierpnia 2013 r. złożył w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G. wniosek o emeryturę w obniżonym wieku emerytalnym z tytułu pracy w szczególnym warunkach. Ubezpieczony nie jest członkiem Otwartego Funduszu Emerytalnego. Wymagany wiek 60 lat ubezpieczony ukończył w dniu 26 lipca 2013 r. Ubezpieczony pozostaje w stosunku pracy – zatrudniony od dnia 16 maja 2011 r. na stanowisku menedżera do spraw budowy komórki cięcia/opakowania w Grupie (...)(Rosja).

okoliczności bezsporne, vide: wniosek ubezpieczonego o emeryturę – k. 1-5 akt rentowych, zaświadczenie o zatrudnieniu – oryginał w j. rosyjskim oraz polskie tłumaczenie przysięgłe – k. 47-48 akt sprawy

W toku postępowania przed organem rentowym ubezpieczony udowodnił według stanu na dzień 01 stycznia 1999 r. staż sumaryczny 25 lat, 6 miesięcy i 16 dni, w 25 lat, 1 miesiąc i 5 dni okresów składkowych oraz 4 miesiące i 11 dni okresów nieskładkowych, jednakże nie udowodnił wymaganych 15 lat pracy w warunkach szczególnych – a jedynie 7 lat i 11 miesięcy.

Na skutek przeprowadzonego przez Sąd postępowania dowodowego uznać należało jednak, iż ubezpieczony łącznie udowodnił przeszło 19 lat pracy w warunkach szczególnych.

dowód: karta przebiegu zatrudnienia ubezpieczonego – k. 71 akt rentowych

Zaskarżoną w sprawie decyzją z dnia 23 sierpnia 2013 r. pozwany organ rentowy odmówił ubezpieczonemu W. W. prawa do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym z tytułu pracy w szczególnym warunkach z uwagi na niespełnienie warunków nabycia tego prawa, tj. wobec nie udowodnienia wymaganego 15-letniego okresu pracy w szczególnych warunkach.

dowód: decyzja pozwanego o odmowie prawa do emerytury z dnia 23 sierpnia 2013 r. – k. 75 akt rentowych

W spornym okresie od dnia 01 stycznia 1985 r. do dnia 31 maja 1991 r. oraz od dnia 01 sierpnia 1994 r. do dnia 31 sierpnia 1996 r. wnioskodawca W. W. był zatrudniony w pełnym wymiarze czasu pracy w (...) sp. z o.o. w K. (uprzednio Zakładach (...) w K.) na stanowiskach: zastępcy kierownika wydziału remontów celulozowni (od dnia 01 stycznia 1985 r. do dnia 31 grudnia 1986 r.), kierownika wydziału utrzymania ruchu (od dnia 01 stycznia 1987 r. do dnia 28 lutego 1990 r.), kierownika oddziału utrzymania ruchu (od dnia 01 marca 1990 r. do dnia 31 sierpnia 1990 r.), kierownika wydziału transportu wewnętrznego (od dnia 01 września 1990 r. do dnia 31 maja 1991 r.) oraz kierownika wydziału utrzymania ruchu energetyki i celulozowni (od dnia 01 sierpnia 1994 r. do dnia 31 sierpnia 1996 r.). W powyższym okresie stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywał kontrolę międzyoperacyjną, kontrolę jakości produkcji i usług oraz dozór inżyniersko-techniczny na oddziałach i wydziałach, w których jako podstawowe wykonywane są prace wymienione w wykazie (roztwarzanie surowców włóknistych metodą siarczanową i siarczynową w oddziałach warzelni, wytwarzanie kwasów i ługów warzelnych, wytwarzanie chemicznych środków bielących i bielenie mas włóknistych, produkcja oleju talowego i węgla wapnia; obsługa urządzeń do mechanicznego rozdrabniania drewna [produkcja rębeków]; prace przy wytwarzaniu i przesyłaniu energii elektrycznej i ciepłej oraz przy montażu, remoncie i eksploatacji urządzeń elektroenergetycznych i ciepłych; ciężkie prace załadunkowe i wyładunkowe oraz przeladunek materiałów sypkich, pylistych, toksycznych, żrących lub parzących w transporcie).

Łącznie w powyższym zakładzie pracy ubezpieczony był zatrudniony w okresie od dnia 01 lutego 1977 r. do dnia 31 stycznia 2011 r. – przy czym okres od dnia 01 lutego 1977 r. do dnia 31 grudnia 1984 r. był niesporny między stronami i został przez pozwanego organ rentowy zaliczony skarżącemu do stażu pracy w warunkach szczególnych.

Jako zastępca kierownika wydziału remontów celulozowni ubezpieczony odpowiadał za zapewnienie pełnej sprawności ruchowej urządzeń służących do wytwarzania celulozy i energii elektrycznej w zakładzie pracy. Zajmował się skarżący nadzorowaniem prac robotników, prac remontowych i konserwacyjnych. Sprawdzał on prawidłowość, terminowość, odpowiednie metody, środki i urządzenia w zakresie remontów i konserwacji.

Praca wykonywana była co do zasady w godzinach 7:00-15:00 – jednakże wnioskodawca pracował zawsze w większym wymiarze czasu. Na początku dokonywał ubezpieczony obchodu urządzeń technicznych – linii produkcyjnych, które wytwarzały celulozę: młynów, transporterów, pomp, ssaw, turbosaw, mieszadeł, wymienników ciepła. Sprawdzał ciśnienie w maszynach, kontrolował ewentualne przecieki, sprawdzał zapisy parametrów sterowniczych urządzeń pod kątem zagrożenia dla personelu. Zapoznawał się również rano z raportami mistrzów z nocnej zmiany (awarie, przestoje, problemy), wyjaśniał niektóre sprawy telefonicznie. Obchód powyższy trwał ok. 4-4,5 godziny z uwagi na rozmiary obiektu. Po obchodzie wnioskodawca sprawdzał warsztaty, w których prowadzono prace remontowe pod kątem wyposażenia, prawidłowości ich wykorzystania, wykonywania pracy zgodnie z wewnętrznymi przepisami oraz regulacjami z zakresu bezpieczeństwa i higieny pracy, stosowanie odpowiednich części zamiennych przez robotników zgodnie z dokumentacją techniczną. Przejście warsztatów zajmowało dalsze 2 godziny – było kilka warsztatów w różnych rejonach zakładu pracy. W dalszej części dnia ubezpieczony uzgadniał plany remontów, przeglądów i prac konserwacyjnych – spraw związanych z obsługą techniczną na przyszłość – z technologami i kierownikami, co miało miejsce bezpośrednio na halach produkcyjnych, gdzie najłatwiej było obejrzeć dane omawiane urządzenie. Pozostały niewielki okres dziennego wymiaru pracy ubezpieczony poświęcał na zapoznanie się z wpływającą korespondencją – kończąc pracę ok. godz. 17:00-18.00.

W zależności od okresów, podlegało ubezpieczonemu od 180 do 200 osób, którzy to pracownicy bezpośrednio podlegali poszczególnym 10 mistrzom z danych specjalizacji (m.in. elektryków, automatyków, mechaników) – a pośrednio skarżącemu. Mistrzowie także nadzorowali naprawy urządzeń – było bowiem tak wiele miejsc do nadzoru, że zajmowali się tym równocześnie i równolegle zarówno mistrzowie, jak i ubezpieczony jako ich przełożony.

Przez cały okres, bez względu na nazwę stanowiska, rodzaj pracy wnioskodawcy był taki sam – zajmował się bezpośrednio w warunkach szczególnych nadzorowaniem i kontrolą pracowników, robotników na wydziałach celulozowni, energetyki i gospodarki wodno-ściekowej. Zakresy obowiązków faktycznych ubezpieczonego nie zmieniały się. Zmiana zaś nazewnictwa stanowiska pracy ubezpieczonego wynikała wyłącznie ze zmian organizacyjnych zakładu pracy.

Jako kierownik wydziału transportu wewnętrznego wnioskodawca nadzorował pracę wszystkich środków służących do transportu wewnętrznego, zwłaszcza obsługujących linię produkcyjną – m.in. wyładunek skrobii, kaolinu czy siarczanu glinu, przywóz i wywóz chemikaliów niezbędnych do produkcji jako substancji niebezpiecznych. W tym zakresie wnioskodawca nadzorował nie tylko celulozownię, ale również i papiernię oraz gospodarkę wodno-ściekową – zajmował się nadzorem prawidłowości prac remontowych. Remonty odbywały się w warsztatach remontowych na poszczególnych wydziałach. Wszyscy kierowcy wózków transportowych, zatrudnieni przy rozładunku kaolinu czy siarczanu glinu, zrębków drewnianych pracowali w warunkach szczególnych z uwagi na środowisko pracy – w dużym zapyleniu. Ubezpieczony wykonywał więc pracę bezpośrednio w środowisku pracy w warunkach szczególnych – bowiem nadzorował ciężkie prace załadunkowe i wyładunkowe oraz przeładunek materiałów sypkich, pylistych, toksycznych, żrących lub parzących w transporcie.

Wszystkie pomieszczenia biurowe i warsztatowe znajdowały się w tym samym budynku. Ubezpieczony łącznie sprawdzał i kontrolował tysiące urządzeń – cały czas w czasie, kiedy przy urządzeniach tych w warunkach szkodliwy pracowali robotnicy. Zakład pracy pracował w ruchu ciągłym, bez przerw produkcyjnych. Niejednokrotnie wnioskodawca pracował także w soboty (praktycznie wszystkie), niedziele i święta.

Prace biurowe w zdecydowanej większości nie należały do obowiązków wnioskodawcy – zajmowały się nimi ekonomistki. Ewidencję czasu pracy (w tym kwestie urlopowe) dany mistrz przekazywał ekonomistkom. Praca ubezpieczonego ograniczała się do lektury korespondencji czysto technicznej – w kwestii podejmowania decyzji o częściach zamiennych lub też ewentualnym zakupie danej maszyny czy urządzenia. Pokój biurowy wnioskodawcy każdorazowo znajdował się na wydziale technologicznym, produkcyjnym – było to wydzielone wymurowane miejsce wewnątrz hali produkcyjnej, również w warunkach szczególnych.

W spornym okresie ubezpieczony nie korzystał w zakładzie pracy z urlopów bezpłatnych.

Przez pierwszy okres pracy wnioskodawca otrzymywał dodatek za pracę w warunkach szczególnych, jak również dodatkowy urlop – jednak z biegiem czasu zakład pracy odebrał te przywileje wszystkim pracownikom. Otrzymywał również bony na posiłki regeneracyjne.

dowód: świadectwo pracy z dnia 31 stycznia 2011 r. – k. 15 akt rentowych, świadectwo wykonywania pracy w warunkach szczególnych z dnia 31 stycznia 2011 r. – k. 17 akt rentowych, kopia dokumentacji osobowej – k. 42-66 akt rentowych, akta osobowe – koperta na k. 37 akt sprawy, pismo pracodawcy z dnia 17 września 2013 r. – k. 10-11 akt sprawy, zeznania ubezpieczonego oraz świadków J. K., H. G., W. P. i K. S. – protokół skrócony k. 49-51 akt sprawy, protokół elektroniczny k. 52 akt sprawy

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie dokumentacji zgromadzonej w aktach niniejszej sprawy, aktach rentowych pozwanego organu oraz aktach osobowych ubezpieczonego ze spornego okresu, których prawdziwość i rzetelność nie była przez żadną ze stron kwestionowana. Sąd również nie znalazł podstaw do podważenia jej wiarygodności z urzędu.

Podstawę ustaleń stanu faktycznego stanowiły także zeznania świadków J. K., H. G., W. P. i K. S., tym bardziej, że korespondowały z pozostałym zgromadzonym w sprawie materiałem dowodowym, w tym z zeznaniami ubezpieczonego, które Sąd uznał za przekonujące. W szczególności podkreślenia wymaga, że zgromadzimy w sprawie materiał dowodowy w tym zeznania wzajemnie się uzupełniają, stworzyły spójną całość.

Wniosek o dopuszczenie dowodu z zeznań świadka T. P. nie podlegał badaniu Sądu w związku z faktem jego cofnięcia przez ubezpieczonego (k. 49 akt sprawy).

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

W świetle poczynionych ustaleń faktycznych odwołanie skarżącego L. U. jest zasadne i z tego tytułu zasługuje na uwzględnienie.

Przedmiotem niniejszego postępowania była kwestia ustalenia prawa ubezpieczonego do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym z tytułu pracy w szczególnych warunkach. Wyniki przeprowadzonego przez Sąd postępowania dowodowego wykazały, że wnioskodawca legitymuje się wymaganym 15-letnim stażem pracy w szczególnych warunkach, co sprawia, iż stanowisko organu emerytalnego odmawiające wnioskodawcy prawa do wcześniejszej emerytury, nie jest słuszne.

Ogólne zasady nabywania prawa do emerytury dla ubezpieczonych urodzonych po 1948 r. zostały uregulowane w treści art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2013 r. poz. 1442 ze zm.), dalej: ustawa, zgodnie z którym ubezpieczonym urodzonym po dniu 31 grudnia 1948 r. przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku przewidzianego w art. 32, 33, 39 i 40, tj. spełniają łącznie następujące warunki:

1) legitymują się okresem zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymaganym w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż: 65 lat dla mężczyzn, 60 lat dla kobiet,

2) mają okres składkowy i nieskładkowy wynoszący co najmniej: 25 lat dla mężczyzn, 20 dla kobiet,

3) nie przystąpili do otwartego funduszu emerytalnego albo złożyli wniosek o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu, na dochody budżetu państwa.

Podkreślenia wymaga, iż art. 184 ust 2 powyższej ustawy zmieniony został przez art. 1 pkt 20 ustawy z dnia 11 maja 2012 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2012 r. nr 637) z dniem 01 stycznia 2013r., co skutkuje tym iż od 01 stycznia 2013 r. celem uzyskania uprawnienia do emerytury w warunkach szczególnych nie ma konieczności spełniania przez ubezpieczonych przesłanki rozwiązania stosunku pracy.

Aktem wykonawczym, do którego odsyła ustawa, jest rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego dla pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. Stosownie do treści § 4 tego rozporządzenia pracownik, który wykonywał prace w szczególnych warunkach, wymienione w wykazie A, nabywa prawo do emerytury, jeżeli spełnia łącznie następujące warunki:

1) osiągnął wiek emerytalny wynoszący: 55 lat dla kobiet i 60 lat dla mężczyzn,

2) ma wymagany okres zatrudnienia, w tym co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach.

W wykazie A – prac w szczególnych warunkach, których wykonywanie uprawnia do niższego wieku emerytalnego – stanowiącym załącznik do rozporządzenia w dziale XIV (Prace różne) pozycją 24 wskazano kontrolę międzyoperacyjną, kontrolę jakości produkcji i usług oraz dozór inżynieryjno-techniczny na oddziałach i wydziałach, w których jako podstawowe wykonywane są prace wymienione w wykazie. Jako zaś prace w wykazie A widnieją m.in. roztwarzanie surowców włóknistych metodą siarczanową i siarczynową w oddziałach warzelni (dział VI pozycja 13), wytwarzanie kwasów i ługów warzelnych (dział VI pozycja 14), wytwarzanie chemicznych środków bielących i bielenie mas włóknistych (dział VI pozycja 15), produkcja oleju talowego i węgla wapnia (dział VI pozycja 16); obsługa urządzeń do mechanicznego rozdrabniania drewna [produkcja rębków] (dział VI pozycja 3); prace przy wytwarzaniu i przesyłaniu energii elektrycznej i cieplnej oraz przy montażu, remoncie i eksploatacji urządzeń elektroenergetycznych i cieplnych (dział II); ciężkie prace ładunkowe i wyładunkowe oraz przeładunek materiałów sypkich, pylistych, toksycznych, żrących lub parzących w transporcie (dział VIII pozycja 1).

Wskazać również należy, iż zgodnie z przepisem § 2 ust. 1 i 2 powołanego wyżej rozporządzenia okresami pracy uzasadniającymi prawo do świadczeń na zasadach określonych w rozporządzeniu są okresy, w których praca w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze jest wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy.

Okresy pracy natomiast, o których mowa w ust. 1, stwierdza zakład pracy, na podstawie posiadanej dokumentacji, w świadectwie wykonywania prac w szczególnych warunkach, wystawionym według wzoru stanowiącego załącznik do przepisów wydanych na podstawie § 1 ust. 2 rozporządzenia, lub w świadectwie pracy (§ 2 ust. 2).

Trzeba jednak zwrócić uwagę, że zgodnie z utartą praktyką i orzecznictwem w postępowaniu przed sądem okresy zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, przewidziane rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze mogą być ustalane także innymi środkami dowodowymi niż dowód z zaświadczenia z zakładu pracy (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 10 marca 1984 r., III UZP 6/84 oraz uchwała Sądu Najwyższego z dnia 21 września 1984 r. III UZP 48/84), a więc wszelkimi dopuszczalnymi przez prawo środkami dowodowymi.

Bezspornym jest, iż ubezpieczony w dniu 26 lipca 2013 r. osiągnął 60 rok życia, na dzień złożenia wniosku udokumentował okres składkowy i nieskładkowy w wymiarze 25 lat, nie przystąpił do otwartego funduszu

emerytalnego oraz pozostaje w stosunku pracy – co biorąc pod uwagę brzmienie art. 184 ust. 2 ustawy od dnia 01 stycznia 2013 r. pozostaje okolicznością w sprawie bez znaczenia.

Przedmiotem sporu pozostawało ustalenie, czy za zatrudnienie w szczególnych warunkach przy kontroli międzyoperacyjnej, kontroli jakości produkcji i usług oraz dozorcze inżynieryjno-technicznym na oddziałach i wydziałach, w których jako podstawowe wykonywane są prace wymienione w wykazie – przy w/w pracach – uznać można było sporny okres zatrudnienia ubezpieczonego od dnia 01 stycznia 1985 r. do dnia 31 maja 1991 r. oraz od dnia 01 sierpnia 1994 r. do dnia 31 sierpnia 1996 r. w (...) sp. z o.o. w K. (uprzednio Zakładach (...) w K.) – bowiem w ocenie pozwanego z przedłożonej dokumentacji w ocenie pozwanego nie wynika, aby praca w warunkach szczególnych wykonywana była stale i w pełnym wymiarze czasu pracy przy stanowiskach robotniczych wymienionych w wykazie.

W ocenie Sądu Okręgowego, fakt wykonywania przez ubezpieczonego pracy w szczególnych warunkach w spornych okresach znajduje potwierdzenie w zebranych w sprawie materiale dowodowym (świadcstwo pracy, świadcstwo wykonywania pracy w warunkach szczególnych uzupełnione późniejszym pismem pracodawcy, akta osobowe z uwzględnieniem zakresów obowiązków wnioskodawcy). Niewątpliwie został on potwierdzony zeznaniami ubezpieczonego, złożonymi na rozprawie, z powołaniem się na konkretne dokumenty z akt rentowych. Niewątpliwie faktyczny rodzaj pracy ubezpieczonego został potwierdzony zeznaniami świadków – współpracowników ubezpieczonego ze spornych okresów zatrudnienia – którzy zgodnie wskazali, iż wnioskodawca stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywał w warunkach szczególnych właśnie w/w prace. Należy wskazać, iż świadkowie ci stanowili wiarygodne osobowe źródła dowodowe dla Sądu, ponieważ pracowali w tym samym zakładzie pracy w okresie co do zasady pokrywającym się z zatrudnieniem tam ubezpieczonego: świadek H. G. w latach 1987-1990 jako główny automatyk i szef działu automatyki, świadek J. K. jako nadal kierownik działu BHP zatrudniony w zakładzie od 1978 r., świadek W. P. zatrudniony od 1978 r. w tym obecnie jako mistrz utrzymania ruchu oraz świadek K. S. jako kierownik oddziału gospodarki wodno-ściekowej. Wszyscy świadkowie w sposób zbieżny i dla Sądu wiarygodny opisywali rodzaj i dokładne zadania, jakie wnioskodawca wykonywał w poszczególnych spornych okresach – nadto w ocenie Sądu mieli oni obiektywną możliwość posiadania wiedzy na temat rodzaju i charakteru pracy ubezpieczonego, mając z nim bardzo częstą styczność.

Kluczowe dla rozstrzygnięcia przedmiotowej sprawy było w ocenie Sądu Okręgowego ustalenie charakteru i rodzaju pracy wykonywanych przez ubezpieczonego W. W. jako podstawowe, i czy praca ta wykonywana była przez niego w warunkach szczególnych.

Godzi się w tym miejscu przytoczyć ugruntowany pogląd judykatury, z którego wynika, iż czynności ogólnie pojętego nadzoru lub kontroli w procesie produkcji wykonywanej w wydziałach i oddziałach, w których zatrudnieni są pracownicy wykonujący pracę w warunkach szczególnych w rozumieniu rozporządzenia w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, objęte poz. 24 działu XIV wykazu A rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. Nr 8, poz. 43 ze zm.), to te czynności, które wykonywane są w warunkach bezpośrednio narażających na szkodliwe dla zdrowia czynniki, a więc polegające na bezpośrednim nadzorze i bezpośredniej kontroli procesu pracy na stanowiskach pracy wykonywanej w szczególnych warunkach. Jeśli zatem czynności te wykonywane są w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na stanowisku pracy związanym z kontrolą międzyoperacyjną, kontrolą jakości produkcji i usług oraz dozorem inżynieryjno-technicznym, to okres wykonywania tej pracy jest okresem pracy uzasadniającymi prawo do świadczeń na zasadach określonych w rozporządzeniu (wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 23 sierpnia 2012 r., III AUa 366/12). Jeśli czynności ogólnie pojętej kontroli oraz dozoru inżynieryjno-technicznego wykonywane są stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na stanowisku pracy związanym z określoną w pkt 24 działu XIV wykazu A stanowiącego załącznik do rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. Nr 8, poz. 43 ze zm.) kontrolą lub dozorem inżynieryjno-technicznym, to okres wykonywania tej pracy jest okresem pracy uzasadniającym prawo do świadczeń na zasadach przewidzianych w rozporządzeniu, niezależnie od tego ile czasu pracownik poświęca na bezpośredni dozór pracowników, a ile na inne czynności ściśle związane ze sprawowanym dozorem

i stanowiące jego integralną część, takie jak sporządzanie związanej z nim dokumentacji. Jednakże czym innym jest wykonywanie czynności administracyjno-biurowych ściśle związanych ze sprawowaniem dozoru inżyniersko-technicznego, a czym innym wykonywanie w ramach zakresu obowiązków również innych czynności, niemających związku z wykonywaniem bezpośredniego dozoru nad procesem produkcji. Wykonywanie takich czynności w ramach zakresu obowiązków na danym stanowisku pracy uniemożliwia sprawowanie dozoru stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, a w konsekwencji wyłącza zaliczenie takiego okresu zatrudnienia do pracy w szczególnych warunkach (wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 22 sierpnia 2012 r., III AUa 374/12). Z dokładnego brzmienia pkt 24 działu XIV wykazu A do rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, (Dz. U. Nr 8, poz. 43 ze zm.) wynika, że warunkiem zakwalifikowania tego rodzaju kontroli i dozoru jako pracy wykonywanej w warunkach szczególnych jest to, aby na oddziałach i wydziałach, na których są one wykonywane, jako podstawowe wykonywane były prace wymienione w wykazie. Oznacza to, że objęcie takim nadzorem lub kontrolą także innych niż wymienione w wykazie prac nie wyłącza zakwalifikowania samego nadzoru lub kontroli jako pracy w szczególnych warunkach, jeżeli te inne (podlegające dozorowi lub kontroli) prace nie są na danym oddziale lub wydziale podstawowe (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 15 lutego 2012 r., I UK 360/11).

Niewątpliwie wskazać należy, iż postępowanie dowodowe przeprowadzone w sprawie wykazało, że takim właśnie, o jakim mowa w cytowanych wyżej orzeczeniach, bezpośrednim nadzorem i kontrolą w spornym okresie zatrudnienia zajmował się ubezpieczony w zakresie spornych okresów pracy we wskazanym powyżej zakładzie.

Jak ustalono na podstawie zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego, jako zastępca kierownika wydziału remontów celulozowni ubezpieczony odpowiadał za zapewnienie pełnej sprawności ruchowej urządzeń służących do wytwarzania celulozy i energii elektrycznej w zakładzie pracy. Zajmował się skarżący nadzorowaniem prac robotników, prac remontowych i konserwacyjnych. Sprawdzał on prawidłowość, terminowość, odpowiednie metody, środki i urządzenia w zakresie remontów i konserwacji. Praca wykonywana była co do zasady w godzinach 7:00-15:00 – jednakże wnioskodawca pracował zawsze w większym wymiarze czasu. Na początku dokonywał ubezpieczony obchodu urządzeń technicznych – linii produkcyjnych, które wytwarzały celulozę: młynów, transporterów, pomp, ssaw, turbosaw, mieszadeł, wymienników ciepła. Sprawdzał ciśnienie w maszynach, kontrolował ewentualne przecieki, sprawdzał zapisy parametrów sterowniczych urządzeń pod kątem zagrożenia dla personelu. Zapoznawał się również rano z raportami mistrzów z nocnej zmiany (awarie, przestoje, problemy), wyjaśniał niektóre sprawy telefonicznie. Obchód powyższy trwał ok. 4-4,5 godziny z uwagi na rozmiary obiektu. Po obchodzie wnioskodawca sprawdzał warsztaty, w których prowadzono prace remontowe pod kątem wyposażenia, prawidłowości ich wykorzystania, wykonywania pracy zgodnie z wewnętrznymi przepisami oraz regulacjami z zakresu bezpieczeństwa i higieny pracy, stosowanie odpowiednich części zamiennych przez robotników zgodnie z dokumentacją techniczną. Przejście warsztatów zajmowało dalsze 2 godziny – było kilka warsztatów w różnych rejonach zakładu pracy. W dalszej części dnia ubezpieczony uzgadniał plany remontów, przeglądów i prac konserwacyjnych – spraw związanych z obsługą techniczną na przyszłość – z technologami i kierownikami, co miało miejsce bezpośrednio na halach produkcyjnych, gdzie najłatwiej było obejrzeć dane omawiane urządzenie. Pozostały niewielki okres dziennego wymiaru pracy ubezpieczony poświęcał na zapoznanie się z wpływającą korespondencją – kończąc pracę ok. godz. 17:00-18.00. W zależności od okresów, podlegało ubezpieczonemu od 180 do 200 osób, którzy to pracownicy bezpośrednio podlegali poszczególnym 10 mistrzom z danych specjalizacji (m.in. elektryków, automatyków, mechaników) – a pośrednio skarżącemu. Mistrzowie także nadzorowali naprawy urządzeń – było bowiem tak wiele miejsc do nadzoru, że zajmowali się tym równocześnie i równoległe zarówno mistrzowie, jak i ubezpieczony jako ich przełożony.

Kluczowe dla Sądu było ustalenie, iż de facto przez cały sporny okres, bez względu na nazwę stanowiska pracy, rodzaj pracy wnioskodawcy był taki sam – zajmował się bezpośrednio w warunkach szczególnych nadzorowaniem i kontrolą pracowników, robotników na wydziałach celulozowni, energetyki i gospodarki wodno-ściekowej. Zakresy obowiązków faktycznych ubezpieczonego nie zmieniały się. Zmiana zaś nazewnictwa stanowiska pracy ubezpieczonego wynikała wyłącznie ze zmian organizacyjnych zakładu pracy.

Jako kierownik wydziału transportu wewnętrznego wnioskodawca nadzorował pracę wszystkich środków służących do transportu wewnętrznego, zwłaszcza obsługujących linię produkcyjną – m.in. wyładunek skrobii, kaolinu czy siarczanu glinu, przywóz i wywóz chemikaliów niezbędnych do produkcji jako substancji niebezpiecznych. W tym zakresie wnioskodawca nadzorował nie tylko celulozownię, ale również i papiernię oraz gospodarke wodno-ściekową – zajmował się nadzorem prawidłowości prac remontowych. Remonty odbywały się w warsztatach remontowych na poszczególnych wydziałach. Wszyscy kierowcy wózków transportowych, zatrudnieni przy rozładunku kaolinu czy siarczanu glinu, zrębków drewnianych pracowali w warunkach szczególnych z uwagi na środowisko pracy – w dużym zapyleniu. Ubezpieczony wykonywał więc pracę bezpośrednio w środowisku pracy w warunkach szczególnych – bowiem nadzorował ciężkie prace ładunkowe i wyładunkowe oraz przeładunek materiałów sypkich, pylistych, toksycznych, żrących lub parzących w transporcie. Dodatkowym argumentem za zakwalifikowaniem pracy wnioskodawcy do stażu pracy w warunkach szczególnych jest nadto fakt, iż przez pierwszy okres pracy wnioskodawca otrzymywał dodatek za pracę w warunkach szczególnych, jak również dodatkowy urlop – jednak z biegiem czasu zakład pracy odebrał te przywileje wszystkim pracownikom. Otrzymywał również bony na posiłki regeneracyjne.

Tym samym w ocenie Sądu spełniona została przesłanka nadzorowania przez ubezpieczonego innych prac wykonywanych w warunkach szczególnych, o których jest mowa w wykazie, o której także jednoznacznie wypowiada się orzecznictwo, wskazując, iż jeżeli chodzi o pracę wymienioną w pkt 24, działu XIV, wykazu A do rozporządzenia z 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. Nr 8, poz. 43), to metodycznie podstawowe znaczenie ma ustalenie jakie prace wykonywali pracownicy podwładni. Warunkiem jest tu pozytywne stwierdzenie, że jako podstawowe wykonywali prace wymienione w wykazie. Dopiero wówczas można oceniać czy określona kontrola bądź dozór stanowiły pracę w szczególnych warunkach, przy czym łącznikiem jest narażenie ubezpieczonego na czynniki istniejące na stanowiskach pracy podwładnych zatrudnianych w szczególnych warunkach. Również więc do kontrolującego czy dozoruującego wymaga się aby praca z pkt 24 była wykonywana stale i pełnym wymiarze czasu pracy na danym stanowisku (§ 2 rozporządzenia) (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 listopada 2008 r., I UK 111/08, podobnie postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 15 lutego 2012 r., I UK 360/11 oraz wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 października 2011 r., II UK 48/11).

Na szczególny charakter prac ubezpieczonego niewątpliwie wskazuje także treść świadectwa pracy z dnia 31 stycznia 2011 r. (k. 15 akt rentowych) oraz świadectwa wykonywania pracy w warunkach szczególnych z dnia 31 stycznia 2011 r. (k. 17 akt rentowych). Dokumenty te w sposób niewątpliwie bardzo szczegółowy, z przywołaniem odpowiednich przepisów rozporządzenia oraz jednego z zarządzeń resortowych (zarządzenia nr 7 Ministra Przemysłu Chemicznego i Lekkiego z dnia 7 lipca 1987 r. w sprawie prac wykonywanych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w zakładach pracy resortu przemysłu chemicznego i lekkiego [Dz. Urz. MG z 1987 r. nr 4 poz. 7]) wskazują na konkretne zapisy rozporządzenia w zakresie kwalifikacji prac ubezpieczonego do pracy w warunkach szczególnych. Dodatkowo obszernie wyjaśnienie, przede wszystkim co do rodzaju prac jako prac w warunkach szczególnych, jakich wykonywanie nadzorował i kontrolował wnioskodawca, przedstawia także pismo pracodawcy z dnia 17 września 2013 r. (k. 10-11 akt sprawy).

W tym miejscu godzi się wskazać, iż zarządzenia resortowe (w tym wskazywane powyżej) nie stanowią źródeł powszechnie obowiązującego prawa, i stanowią jedynie pomocnicze akty prawa niższego rzędu oraz dokumenty dotyczące jedynie konkretnych zakładów pracy, do których odwoływali się poszczególni pracodawcy, wskazując w dokumentacji pracowniczej (świadectwach wykonywania pracy w warunkach szczególnych) na rodzaje wykonywanej przez pracowników pracy. Kluczowym i podstawowym dokumentem w tym zakresie pozostaje cytowane powyżej rozporządzenie. Wypowiedział się bowiem w powyższym zakresie Sąd Najwyższy, wskazując, iż źródłem prawa do emerytury za pracę w szczególnych warunkach jest ustawa z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS i rozporządzenie z 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. Nr 8, poz. 43 ze zm.). Nie jest nim natomiast zarządzenie resortowe, jako że nie stanowi źródła prawa (art. 87 Konstytucji). Wykazy resortowe wydane na podstawie § 1 ust. 2 i 3 rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych

warunkach lub w szczególnym charakterze mają charakter informacyjny, techniczno - porządkujący, uściślający oraz mogą mieć znaczenie w sferze dowodowej, stanowiąc podstawę domniemania faktycznego (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 22 marca 2012 r., I UK 403/11). Na marginesie jedynie Sąd Okręgowy pragnie przytoczyć pogląd Sądu Najwyższego, który wskazał, iż co prawda, wykazy resortowe mają charakter jedynie informacyjny, techniczno-porządkujący i uściślający, jednakże z faktu, że właściwy minister, kierownik urzędu centralnego lub centralny związek spółdzielczy w porozumieniu z Ministrem Pracy, Płac i Spraw Socjalnych ustalił w podległych i nadzorowanych zakładach pracy, że dane stanowisko pracy jest stanowiskiem pracy w szczególnych warunkach, może płynąć domniemanie faktyczne (art. 231 k.p.c.), że praca na tym stanowisku w istocie wykonywana była w takich warunkach i odwrotnie, brak konkretnego stanowiska pracy w takim wykazie może - w kontekście całokształtu ustaleń faktycznych - stanowić negatywną przesłankę dowodową (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 lutego 2010 r., II UK 218/09; podobnie wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 listopada 2011 r., I UK 164/11).

Odrębnym zagadnieniem pozostaje kwestia zakwalifikowania innych niż opisane powyżej czynności wykonywanych przez ubezpieczonego – czynności administracyjno-biurowych – w zakresie tego, czy uznać je należało za ściśle związane ze sprawowaniem dozoru inżynieryjno-technicznego.

Judykatura stoi na stanowisku, iż jeżeli czynności ogólnie pojętej kontroli oraz dozoru inżynieryjno-technicznego wykonywane są stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na stanowisku pracy związanym z określoną w pkt 24 działu XIV wykazu A rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych w warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. Nr 8, poz. 43 ze zm.) kontrolą lub dozorem inżynieryjno-technicznym, to okres wykonywania tej pracy jest okresem pracy uzasadniającym prawo do świadczeń na zasadach przewidzianych w rozporządzeniu, niezależnie od tego ile czasu pracownik poświęca na bezpośredni dozór pracowników, a ile na inne czynności ściśle związane ze sprawowanym dozorem i stanowiące jego integralną część, takie jak sporządzanie związanej z nim dokumentacji. Czym innym jest wykonywanie czynności administracyjno-biurowych ściśle związanych ze sprawowaniem dozoru inżynieryjno-technicznego, a czym innym wykonywanie w ramach zakresu obowiązków również innych czynności, niemających związku z wykonywaniem bezpośredniego dozoru nad procesem produkcji. (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 listopada 2011 r., I UK 164/11). Sąd ten zwrócił również uwagę, iż pomimo wykonywania pewnych czynności w warunkach nienarazających bezpośrednio na szkodliwe dla zdrowia czynniki, można uznać, że dana osoba wykonuje pracę stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, jeżeli są to czynności ściśle związane ze sprawowanym dozorem i stanowiące jego immanentną cechę (poz. 24 działu XIV wykazu A załącznika do rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. Nr 8, poz. 43, ze zm.)). (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 2012 r., I UK 189/11). Czynności obejmujące sporządzenie dokumentacji związanej z dozorem stanowią integralną część sprawowanego dozoru. Nie ma zatem podstaw do ich wyłączenia i traktowania odrębnie. W sytuacji, gdy dozór inżynieryjno-techniczny jest pracą w szczególnych warunkach i praca polegająca na dozorem była wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, nie ma żadnej potrzeby ustalania, ile czasu pracownik poświęcał na bezpośredni nadzór nad pracownikami, a ile na inne czynności, które również były związane z tym dozorem (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 marca 2009 r., II UK 243/08). Nieistotne jest dla uznania, że praca polegająca na kontroli i dozorem inżynieryjno-technicznym była wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy na danym stanowisku, ile czasu pracownik poświęcał na bezpośredni dozór pracowników a ile na inne czynności o charakterze administracyjno-biurowym, o ile takie czynności były ściśle związane ze sprawowanym dozorem i stanowiły jego integralną część (wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 8 listopada 2012 r., III AUa 1728/12).

W zakresie prac administracyjno-biurowych ubezpieczony W. W. wykazał, iż niewątpliwie takowe obowiązki go obciążały, natomiast po pierwsze stanowiły faktycznie zupełnie marginalną część jego pracy, a do drugie wynikały wprost i wyłącznie właśnie z faktu pełnienia nadzoru i kontroli nad pracami szeregowych pracowników podlegającymi skarżącemu. Jak wynika z zebranego w sprawie materiału dowodowego, wszystkie pomieszczenia biurowe i warsztatowe – w tym miejsce pracy biurowej ubezpieczonego – znajdowały się w tym samym budynku. Prace biurowe w zdecydowanej większości nie należały do obowiązków wnioskodawcy – zajmowały się nimi ekonomistki. Ewidencję

czasu pracy (w tym kwestie urlopowe) dany mistrz przekazywał ekonomistkom. Praca administracyjno-biurowa wnioskodawcy ograniczała się do lektury korespondencji czysto technicznej – w kwestii zapoznania się z ofertami i podejmowania decyzji o częściach zamiennych lub też ewentualnym zakupie danej maszyny czy urządzenia. Pokój biurowy wnioskodawcy każdorazowo znajdował się na wydziale technologicznym, produkcyjnym – było to wydzielone wymurowane miejsce wewnątrz hali produkcyjnej, również w warunkach szczególnych.

Sąd Okręgowy tym samym nie miał żadnych wątpliwości, iż czynności te w przypadku ubezpieczonego to czynności ściśle związane ze sprawowanym dozorem i stanowiące jego immanentną cechę – co oznacza, iż okresy wykonywania tej pracy również należało uwzględnić do pracy w warunkach szczególnych.

W tym miejscu zwrócić także należy uwagę na to, iż zgodnie z brzmieniem art. 118 ust. 1a ustawy, w razie ustalenia prawa do świadczenia lub jego wysokości orzeczeniem organu odwoławczego za dzień wyjaśnienia ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji uważa się również dzień wpływu prawomocnego orzeczenia organu odwoławczego, jeżeli organ rentowy nie ponosi odpowiedzialności za nie ustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji. Organ odwoławczy, wydając orzeczenie, stwierdza odpowiedzialność organu rentowego.

Należy podkreślić, że zgodnie z wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 11 września 2007 r. OTK-A 2007/8/97 powyższy przepis należy rozumieć w ten sposób, że za dzień wyjaśnienia ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji uznaje się dzień wpływu prawomocnego orzeczenia tylko w sytuacji, gdy za nie ustalenie tych okoliczności nie ponosi odpowiedzialności organ rentowy.

Zdaniem Sądu, w niniejszej sprawie okoliczności, na podstawie których Sąd uznał odwołanie ubezpieczonego za zasadne zostały ostatecznie wyjaśnione w drodze uzupełnienia materiału dowodowego o zeznania świadków i ubezpieczonego wyjaśniające zakres obowiązków i charakter pracy ubezpieczonego, co uzasadnia zastosowanie dyspozycji art. 118 ust. 1a ustawy poprzez wnioskowanie a contrario.

W ocenie Sądu, wobec udowodnienia wykonywania stale i w pełnym wymiarze czasu pracy w warunkach szczególnych, ubezpieczony W. W. spełnił wszystkie przesłanki dla nabycia emerytury w obniżonym wieku, ponieważ osiągnął 60 rok życia, na dzień złożenia wniosku udokumentował okres składkowy i nieskładkowy w wymiarze 25 lat, nie przystąpił do otwartego funduszu emerytalnego, nie pozostaje w stosunku pracy, a także spełnił przesłankę udokumentowania stażu co najmniej 15 lat pracy wykonywanej w szczególnych warunkach.

W konkluzji z wyżej przytoczonych względów Sąd Okręgowy na mocy art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. w związku z cytowanymi wyżej przepisami, w punkcie I wyroku zmienił zaskarżoną decyzję organu rentowego z dnia 23 sierpnia 2013 r. i przyznał ubezpieczonemu L. U. prawo do emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach od dnia 26 lipca 2013 r. (tj. od dnia ukończenia wieku 60 lat jako spełnienia ostatniej przesłanki ustawowej przyznania świadczenia). Sąd Okręgowy wziął pod uwagę fakt, iż wniosek o emeryturę ubezpieczony złożył w dniu 08 lipca 2013 r. oraz dyspozycję art. 129 ust. 1 cyt. ustawy, zgodnie z którym świadczenia wypłaca się poczynając od dnia powstania prawa do tych świadczeń, nie wcześniej jednak niż od miesiąca w którym zgłoszono wniosek.

Działając zaś na podstawie art. 118 ust. 1a ustawy, Sąd wnioskując a contrario, nie stwierdził odpowiedzialności pozwanego organu rentowego za nie ustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji, mając na uwadze fakt, iż dopiero wyniki niniejszego postępowania dowodowego pozwoliły na poczynienie wiążących ustaleń co do charakteru zatrudnienia ubezpieczonego, mającego wpływ na jego prawo do wnioskowanego świadczenia.

SSA w SO Ewa Downar-Zapolska